

УДК 821.161.2 (091)

УМОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЄКТУ «ЛІТЕРАТУРНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТОСКАНИ ТА ДОНЕЧЧИНИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ КОМУНІКАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ» В ПІЗАНСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Ольга Біличенко

доктор наук із соціальних комунікацій, професор, завідувач кафедри
української мови та літератури,

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

м. Слов'янськ, Україна

ORCIDID 0000-0002-9292-9938

Olgabelichenko64@gmail.com

Джованна Томассуччи

професор кафедри філології, літератури та лінгвістики

Пізанського університету (UNIFI)

м. Піза, Італія

ORCIDID 0000-0001-5296-028X

Анотація. Робота присвячена умовам реалізації наукового проекту в Пізанському університеті (м. Піза, Італія, UNIFI), що стосується дослідження регіональних літературних систем Тоскани та Донбасу, питанням формування регіонального комунікаційного простору. Передбачається встановити, зокрема, особливості й закономірності виникнення і становлення принципів функціонування цієї системи в сучасних соціокультурних умовах та можливість інтегруватися у європейський літературний процес. Об'єкт дослідження становить сукупність регіональних опублікованих творів художньої літератури, що складають цілісну підсистему комунікацій Тоскани та Донбасу. Предметом дослідження є комунікаційні характеристики художньої літератури Тоскани та Донбасу, включаючи їх внутрішню та зовнішню структури (видавничо-виробничу структуру, авторів, читачів, літературні об'єднання).

Ключові слова: вища школа; комунікативістика; італійська література; українська література.

Постановка проблеми в загальному вигляді. У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України міжнародне співтовариство надає допомогу науковій спільноті нашої країни. Розпочато програми підтримки переважно 3-місячного дослідницького перебування в Інститутах та університетах Європи. Європейська комісія запустила портал «Європейський дослідницький простір для України» (ERA4Ukraine) – єдиний центр для надання інформаційних і допоміжних послуг українським ученим, які змушені виїхати за кордон через війну.

Актуальність теми дослідження визначається недостатнім вивченням питань, які стосуються дослідження закономірностей розвитку регіональної

літератури в колі європейських літератур. У сучасному літературознавстві спостерігається підвищення інтересу до проблеми інтеграції регіональної літератури в комунікаційний простір глобалізованого світу. Водночас спеціальних праць, які б висвітлювали моделювання регіонального літературного простору у європейський контекст бракує.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Комунікаційний простір – це сфера, в якій здійснюється інформаційний обмін за допомогою комунікацій; простір, де протікає комунікативний процес. Дослідники визначають його як систему численних комунікативних зв'язків, що виникають між різними агентами комунікації, якими можуть виступати окремі люди, групи людей (великі та малі), соціальні інститути. Комунікаційний простір характеризується інтенсивністю і кількістю взаємодій та дистанцією між агентами комунікативної взаємодії.

Оскільки художня література – невід'ємна частина культури, її неможливо зрозуміти поза цілісним контекстом усієї культури певної епохи. Феномен художньої літератури, її поширення, мобільність, взаємодія з іншими системами, можуть бути дослідженими й усвідомленими тільки в системі культури. О. Іванова (2009) визначила сучасну культуру як культуру тотальної інформаційності, що реалізується у сфері інформаційних відносин. На її думку, культуру тотальної інформаційності як етап у розвитку людства слід відрізнити від інформаційного середовища (інформсфери), котре існує в будь-якому типі культури, проте найсуттєвіші ознаки нової інформаційної реальності виявлені у формуванні нових властивостей комунікаційного простору та нових комунікаційних ознак, що визначають властивості власне культури.

Художня література межі ХХ – ХХІ ст. відтворює зміну культурних парадигм, кризовий етап пошуку світоглядних, ціннісних, художніх орієнтирів. Вона перебуває на зламі епох і вибору шляхів подальшого розвитку

Проблема простору пов'язана з осмисленням його змістовного наповнення. Так, наприклад, серед глобальних проблем інформаційної епохи В. Шейко (2001) виокремлює формування єдиного інформаційно-освітнього простору.

Ми можемо спиратися на дослідження П. Бурд'є (2010), який найдокладніше розглянув поняття простору, уявивши його у формі багатовимірного простору, побудованого за принципами диференціації та поділу. Теорія поля літератури французького соціолога-постструктураліста сприяє формуванню метатеорії комунікацій і є наслідком сучасних глобалізаційних процесів у світі.

Дослідження П. Бурдьє привернули увагу українських науковців, зокрема В. Буряк, В. Іванова, О. Іванової, Г. Почепцова, які зробили спробу багатоаспектно розкрити концепцію поля, проаналізувавши його соціологічну модель комунікації. Незважаючи на те, що вивченню безпосередньо художніх текстів в моделі «теорії поля» П. Бурдьє приділено недостатню увагу, ця теорія дає нам можливість дослідити функціонування художньої літератури в соціальному просторі і часі, а також ролі її представників в полі «великих» і «малих» літератур.

Теоретико-методологічною основою пропонованого дослідження стануть праці Ц. Тодорова (2006), у яких сформульовані положення, що відтворюють закономірності генезису і функціонування соціальних феноменів, зокрема такого соціокомунікаційного феномену як художня література.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Тому метою нашого дослідження є спроба порівняти специфіку регіональної літературної системи Тоскани як регіону Італії та Донбасу як регіону України, а також комунікаційні аспекти їх соціокультурної залежності. Італійська та українська регіональна літератури розвиваються в загальноєвропейському контексті, формуючи спільний комунікаційний простір. В статті ми намагаємося окреслити умови реалізації даного проекту. Ми плануємо визначити соціокультурні залежності літературного процесу Тоскани та Донеччини як частини глобального комунікаційного простору і дискурсивні напрями досліджень, які свідчать про генетичну спорідненість між європейським комунікаційним простором і художньою літературою.

Мета дослідження конкретизується в таких **завданнях**: 1) визначити дискурсивні напрями досліджень регіональної художньої літератури; 2) розкрити особливості функціонування регіональної художньої літератури, яка об'єктивно інтегрує в комунікаційний простір сучасності; 3) простежити еволюцію регіональної художньої літератури як соціально-культурного явища та виділити її характерні риси в комунікаційному просторі сучасного суспільства; 4) визначити тенденції розвитку потенціалу регіональної художньої літератури у глобалізованому комунікаційному просторі.

Результати дослідження. Пізанський університет відомий своєю підготовкою з філології. Кафедра філології, літератури та лінгвістики утворилася 19 вересня 2012 року в результаті реорганізації, що була викликана застосуванням Закону Гельміні. В дослідженнях та викладанні вона відтворює дійсність, яка глибоко коріниться в гуманітаристиці Пізанського університету. Назва поєднує основні напрями досліджень, які проводять професори та

науковці, які працюють на кафедрі індивідуально та в групах, наукових центрах та лабораторіях. Основна мета цих досліджень полягає у реконструкції та аналітичному вивченні лінгвістичних та літературних текстів з давнини та до нашого часу, охоплюю широкій географічний простір, усі основні європейські цивілізації та культури. Важливим компонентом цього напрямку досліджень та навчання є інструментальне вивчення мов, що здійснюється спільно зі співробітниками Університетського мовного центру.

У складі кафедри близько 150 професорів, наукових співробітників та докторантів. Курси кафедри відвідують 5000 студентів різного рівня підготовки, що становить десять відсотків від усіх студентів, що навчаються в Пізанському університеті.

Перебуваючи на посаді візит-професора, доктор наук із соціальних комунікацій, професор кафедри української мови та літератури ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» Біличенко О. Л. під керівництвом професора Джованні Томассуччі мала можливість познайомитися з роботою секцій: класичної та італійської філології, романської та порівняльної філології, лінгвістики та англійської мови й інших. Семінари, конференції, конгреси, які кафедра просуває, підтримує та проводить, впливає на діяльність Пізанського університету, починаючи від класичної та закінчуючи сучасною тематикою.

Дидактика складається з десяти навчальних курсів, які в окремих дисциплінах відтворюють різноманітну дослідницьку структуру для базової підготовки п'яти тисяч студентів-філологів: філологія, література та лінгвістика спрямовані на гармонійний баланс вимог суспільства, кадрових питань, можливостей працевлаштування, традицій. Вони успішно пов'язані з давніми та шляхетними дослідженнями, що практикуються гуманітарною областю в Тоскані. Наукові проекти інноваційні, об'єднують найкращі результати навчання класичної філології та модерністики і гарантують повне володіння методами комунікації та аналізу.

На підтримку України кафедра проводить різноманітні заходи: зустрічі з українськими письменниками, семінари, конференції і пропонує роздуми, пов'язані з темою війни, зокрема, над словами та промовами миру, такими, що існують і можливими, з точки зору спілкування в цілому і в контексті літературного та лінгвістичного посередництва та інтерпретації.

Італійська та українська регіональна літератури розвиваються в загальноєвропейському контексті, формуючи спільний комунікаційний простір. Тоскана та Донеччина виступають частинами глобального комунікаційного

простору, які свідчать про генетичну спорідненість між європейським комунікаційним простором і художньою літературою та створюють унікальні можливості для нового бачення й сприйняття соціальної реальності нового тисячоліття.

Місце Тоскани завжди було унікальним в культурному та літературному відношенні. Тосканці говорили на діалекті, який дуже нагадував латину і в подальшому став майже виключно мовою літератури, і який вже наприкінці тринадцятого століття вважався таким, що перевершував інші діалекти, оскільки якнайкраще підходив для літератури.

Розвиток міст сприяв появі літературних пам'яток на національних діалектах наприкінці XII – XIII ст. Це була релігійна та світська поезія, зокрема пісні Франциска Ассізьського. Пізніше зразки такої лірики створює Якопоне да Тоді. В Тоскані у зв'язку з боротьбою всередині міст розвивалась політична лірика Гвітtone Д'Ареццо, діалектична поезія Брунетто Латіні. Зразком прози XIII ст. є анонімна збірка новел на тосканському діалекті «Новелліно».

В Тоскані також існувала популярна любовна поезія. Школу наслідувачів сіцілійців очолював Данте да Маяно, але його літературна своєрідність виявилася в тому, що він узяв курс на іншу лінію – гумористичну та сатиричну поезію. Повністю демократична форма правління створила стиль поезії, який рішуче протистояв середньовічному містичному та лицарському стилям.

Ще одним видом поезії в Тоскані був напрямок, яскравим представником якого був Гвідо Гуинизеллі. Ця поезія змушувала відмовитися мистецтво від лицарства та провансальських форм заради національних мотивів та латинських форм. Це була болонська школа поезії, оскільки Болонья була містом науки, і тут існувала філософська поезія. Гвідо Гуинизеллі був поетом нової моди в мистецтві. В його творчості змінюються та розширюються уявлення про лицарство. Він спростовує традиційне кредо куртуазного кохання, для якого кохання – тонка філософія.

Як відомо, в Італії раніше за всіх у Європі виникла література Відродження. Вона була підготовлена економічним розвитком міст, загальним ростом світської культури. Їй були притаманні гуманістичний світогляд, життєрадісність, високе уявлення про можливості особистості людини. В цей час спробу наблизити «вчений гуманізм» до народної поезії роблять флорентійські поети, що входять до кола Медичи: правитель Флоренції Лоренцо Медичи, А. Поліціано. Але наприкінці XVI ст. настала криза гуманізму, що вплинуло й на зміст літератури. В цей час відбувається інтенсивний процес розвитку жанрів.

Наприклад, секретар флорентійської республіки Н. Маккьявеллі став автором історичних праць, комедій, новел та політичних трактатів.

Наприкінці 10-х – початку 20-х рр. ХІХ ст. романтизм став панівним напрямом та встановив свої естетичні принципи по всій Італії. Не можна не згадати італійського письменника та журналіста Карло Коллоді – псевдонім Карло Лоренціні, відомого, перш за все, своєю дитячою казкою «Пригоди Піноккіо. Історія дерев'яної ляльки». Письменник узяв псевдонім Коллоді у 1856 р. за назвою селища Коллоді в Тоскані, звідки була родом його мати. Письменник народився у Флоренції, дорослим брав участь в Рисорджименто – русі за об'єднання Італії в єдину національну державу, який, на жаль, закінчився поразкою. Він працював репортером, редактором патріотичних газет та журналів, театральним цензором, працював над тлумачним словником італійської мови, писав оповідання, комічні сценки. У 1856 році вийшов його перший роман-есе «Роман в паровозі: історико-гумористичний путівник з Флоренції в Ліворно».

Участь Італії в світовій війні (1915 – 1918), піднесення робочого руху, зростання фашистської загрози привели до різкого розмежування сил в літературі того часу. Ліве крило італійської інтелігенції на чолі з керівником італійської комуністичної партії А. Грамши, засновником італійської марксистської естетики та літературознавства та публіцистом П. Гобетті, боролися за демократичну культуру й літературу у тяжких умовах фашизму, коли в 1926 році було ліквідовано легальну ліву пресу в Італії.

Рух Спротиву фашизму 1943 - 1945 рр. приніс дійсне оновлення Італії. З середини 40-х рр. основним реалістичним напрямом першого повоєнного десятиліття став неореалізм, просякнутий вірою в людину з народу, прагненням правдиво показати національне життя.

З 50-60 рр. італійська література, зокрема література Тоскани набуває нових ідейно-художніх аспектів: поглиблюється образ сучасної людини, її соціального та психологічного зображення, ідуть пошуки нових виразних засобів.

Італійський літературний процес 70-х рр. свідчив про закріплення позицій реалізму як метода художнього осмислення дійсності. Основна тенденція сучасної італійської літератури – критичне ставлення до буржуазної дійсності, розуміння моральної відповідальності письменника перед суспільством. На жаль, сучасна італійська література майже невідома українському читачеві.

На Донеччині відбулись трагічні події, які описані в одній з найвідоміших пам'яток давньоруської літератури - «Слово о полку Ігоревім». А вже в XIV-XVIII ст. наш край згадується в думах, піснях, легендах і переказах.

Ознаки літературного життя на Донбасі почали проявлятися у другій половині XIX ст. Першим, відомим нам поетом, який народився і деякий час жив і творив на Донбасі, був Михайло Петренко, автор слів відомої пісні «Дивлюсь я на небо». Тут, в донецьких степах почали свій літературний шлях відомий грецький поет Л. Хонагбей, письменник і педагог В. Коховський, поети-лірики М. Чернявський, В. Сосюра та інші. Наприкінці XX ст. в адміністративному центрі тодішнього Донбасу, місті Бахмуті, розпочинається видавнича діяльність: з'являються періодичні видання. В 1898 р. виходить з друку збірка віршів М. Чернявського «Донецькі сонети» яка стала, можливо, першою художньою книжкою, надрукованою в Донбасі.

Бахмутчина, як центр шахтарського робітничого краю, притягує до себе як початкуючих, так і вже відомих українських письменників, які працювали в освітніх закладах регіону, писали твори на донецьку тематику, друкували їх в українських журналах «Дзвін», «Нова громада» тощо. Серед них: Б. Грінченко, С. Черкасенко, Х. Алчевська, С. Васильченко. В різні роки відвідували наш край та зобразили його в своїх творах класики російської літератури: А. Чехов, В. Вересаєв, О. Серафимович, О. Купрін, І. Бунін, К. Паустовський тощо.

На початку XX ст. в літературі краю піднімається хвиля, так званих, пролетарських поетів. До Бахмутського повіту приїжджає М. Хвильовий, який кілька місяців працює кочегаром на Торецькому заводі у Дружківці, вантажником на коксових печах у Горлівці. Спогади про Донбас лишилися в його збірці новел «Сині етюди». Буремні події революції 1917 – 1921 рр. істотно вплинули на зміст літературно-мистецького життя Донбасу. Письменники і поети тієї доби були їх безпосередніми учасниками: В. Сосюра служив у війську С. Петлюри, потім став червоноармійцем, вступив у більшовицьку партію. У 1920 р. була надрукована його поетична збірка «Червона зима», з якою В. Сосюра увійшов у велику літературу.

У 1920-ті роки в Бахмуті, як і раніше, розгортається потужне літературне життя. В липні 1922 р. було засновано найстаріше в краї Всеукраїнське державне багатопрофільне видавництво «Донбас» (пізніше - «Робочий Донбасу»). У вересні 1923 р. вийшов перший номер щомісячного журналу «Забой», біля джерел якого стояли письменники з Петрограда М. Слонімський і Є. Шварц. З самого початку в журналі друкувались переважно твори російських письменників, а саме: В. Короленка, М. Горького, М. Зощенка, І. Бабеля,

О. Неверова, К. Федіна та ін. Проте, журнал ставив своїм завданням плекання місцевих письменницьких кадрів, і, згодом, на його сторінках заблищали імена В. Сосюри, Б. Горбатова, В. Гайворонського, П. Безпощадного, П. Байдебури, П. Чебаліна, Ю. Чорного-Діденка та багатьох інших.

У жовтні 1924 р. відбувся Перший з'їзд літераторів Донбасу, на якому була прийнята резолюція: створити союз пролетарських письменників і поетів Донбасу «Забой». Були визначені і його завдання: об'єднання літературних сил шахтарського краю, оволодіння літературною майстерністю, пошук письменниками Донбасу нових тем, ідей і жанрів. До того ж, у 1923 р. в СРСР був узятий курс на розвиток національних мов і народів (так звана політика коренізації, яка була покликана згладити суперечності між центральною владою і неросійським населенням СРСР).

Серед донбаського письменства зростає тенденція до написання творів саме українською мовою. Навіть, такі відомі на той час, російськомовні письменники, як Б. Горбатов, Г. Баглюк, Г. Жуков, В. Гайворонський, В. Торін та багато інших, почали писати твори українською мовою. Протягом десяти років журнал «Забой» друкувався українською мовою, особливо після призначення Г. Баглія та В. Гайворонського головними редакторами.

На землях Донбасу в 1920-1930-ті рр. жили і творили письменники Б. Горбатов, П. Безпощадний, Л. Жаріков, П. Сєверов, П. Чебалін, В. Торін, Ю. Черкаський, О. Авдєєнко та ін. Донецька тематика присутня в творах М. Хвильового, В. Сосюри, С. Божка, І. Ле, О. Бека, К. Паустовського та інших провідних літераторів. Поступово, в 1930-х роках, тема Донбасу набирає в літературі особливого значення - регіон оголошується стратегічною базою побудови соціалізму, а пізніше, й комунізму.

Наприкінці 1932 р. на мапі УРСР з'явилась Донецька область з новим обласним центром м. Сталіно (нині Донецьк), куди переїхала редакція журналу «Забой» (через деякий час він почав виходити під назвою «Літературний Донбас»). Політику коренізації протягом 1932-1933-х рр. було згорнуто, на зміну їй прийшло повсюдне впровадження російської мови, як мови міжнаціонального спілкування. У 1932 р. автономні письменницькі організації України були об'єднані в єдину Спілку письменників України. В 1934 р. було організоване Донецьке відділення Спілки письменників України, журнал «Літературний Донбас» почав виходити на російській мові.

Фатальними для літераторів Донбасу, як і всього СРСР, стали репресії 1934-1937 рр.: було репресовано велику кількість найбільш талановитих письменників і поетів, які до того плідно працювали в Україні. Серед них –

Г. Баглюк, В. Гайворонський, М. Соболєнко, Ф. Ковалєвський, В. Іванов-Краматорський, Г. Костоправ, В. Галла та ін. Національно-культурне відродження було жорстоко придушене сталінізмом і увійшло в історію як «Розстріляне Відродження».

На початок 1941 р. Донецьке відділення Спілки письменників України налічувало 7 членів та 2 кандидата в члени Спілки. Майже всі вони загинули під час Другої світової війни. Велика кількість літераторів були фронтовими кореспондентами. Серед них і Б. Горбатов, який в 1943 р. надіслав до газети «Правда» перші кореспонденції із звільнених міст Донецька і Маріуполя. У 1944 р. на Донеччину приїхали прозаїк П. Байдебуря та критик А. Клочья (Левітський), які за рішенням секретаріату Спілки письменників України почали відроджувати місцеве відділення Спілки.

В післявоєнні роки до Донецького відділення Спілки письменників України долучились колишні фронтовики: В. Труханов, О. Чепіжний, В. Шутов, М. Рибалко, П. Чебалін. Згодом до них приєдналися Г. Кривда, В. Соколов, Л. Колесникова, А. Мартинов, Є. Летюк, І. Мельниченко, І. Костиря, А. Шапурма, Д. Патрича та інші. У 1958 р. «Літературний Донбас» було реорганізовано в альманах «Донбас» (з 1968 р. - журнал «Донбас»). З 1964 р. обласне видавництво продовжило роботу вже під першою своєю назвою – «Донбас». З 1946 р. відновлюється видання альманаху «Літературний Донбас».

На Донеччині в 1950-1960-х рр. плідно творили: П. Байдебуря, Є. Летюк, Г. Кривда, К. Тесленко, М. Лісовська, Г. Бойко, А. Заруба, М. Берілов, В. Мамнєв та ін. Незважаючи на несприятливі умови, українська література цього періоду розвивалася під знаком художників-шістдесятників. Шістдесятництво стало поворотним моментом української історії, прологом до здобуття незалежності України. Серед шістдесятників були: В. Стус, В. Міщенко, І. Світличний, О. Тихий, І. Дзюба.

Варта пильної уваги творчість письменників-земляків 1940-1990 років, які в силу різних життєвих обставин змушені були покинути Україну, але в своїх творах писали про Україну, рідну Донеччину, про сторінки її давньої і близької історії. Це - заступник головного редактора журналу «Літературний Донбас» (поч. 1930-х років) письменник В. Гайворонський (США), поет Л. Лиман (США), поетеса, прозаїк і художниця Е. Андїєвська (Німеччина), прозаїк і журналіст В. Бендер (Англія), поет і журналіст В. Біляїв (США). Українська еміграція є однією з найчисленніших серед пострадянських республік. В 1970-х рр. – А. Кравченко, О. Лаврентьєва, П. Бессонов, Б. Белаш, С. Жуковський, В. Логачов, Б. Ластовенкотаїн.

В умовах незалежної України літературний процес на Донеччині 1990-х - 2000-х років набув нового змісту. На сторінках журналу «Донбас» з'явилися нові, раніше замовчувані та заборонені теми: репресії українських літераторів, митців культури та мистецтва, літературна творчість письменників-дисидентів тощо.

У творчості письменників Донбасу відроджувалися теми патріотизму, відданості рідній землі, Україні, розвивалася «незаангажована» поезія і проза, здійснювалася зміна класових і партійних цінностей на загальнолюдські й національні, переосмислення ролі літератури в умовах незалежної України. Відбулося тематичне оновлення творчості Г. Кривди, Г. Гордасевич, І. Білого, П. Бондарчука, С. Жуковського та ін. Деякі поети, серед яких: А. Кравченко, В. Радьков, прозаїк І. Костиря, робили спроби писати на рідній мові.

На Донеччині виходили нові літературні альманахи «Євшан-зілля», «Лад», «Дике поле», «Скіф» та ін. З'явилась незначна кількість видавництв та видавничих центрів, серед яких «Східний видавничий дім» зі спрямуванням на видання української книги. У 1999 р., знаний поет О. Соловей започаткував проект «Кальміус», у вигляді самвидавного альманаху, який виходив до 2009 року. Продовжувалась діяльність літературних об'єднань міст Макіївки, Горлівки, Маріуполя, Єнакієвого, Краматорська та ін. Спілка донецьких письменників провела ряд обласних семінарів для початкуючих і молодих авторів. В 1993 р. було засновано літературну премію ім. В. Сосюри. Створений у 1994 р. Український культурологічний центр, почав видавати журнал «Схід», навчальну, методичну та наукову літературу. У травні 1997 р. створено Донецьке відділення наукового товариства ім. Т. Шевченка, яким у 2001 р. засновано багатопрофільне наукове серійне видання «Донецький вісник Наукового Товариства ім. Т. Шевченка». За період 2001-2013 рр. вийшло друком 38 томів.

Літератори Донеччини брали участь у створенні і діяльності мовно-культурних осередків (ТОВ «Просвіта» та ін.), в активі яких – проведення різноманітних всеукраїнських та міжнародних заходів з активізації використання української мови, поширення українських культурних та фольклорно-пісенних традицій. Посилилась увага до літературного життя Донбасу в шкільній літературній освіті. До навчальних програм шкіл було введено уроки літератури рідного краю, в низці університетів та академій, інститутів та коледжів Донеччини пройшло формування спеціалізованих кафедр української літератури, української філології та культури тощо. Регулярним стало проведення у містах області Шевченківських днів. Творчість письменників-земляків популяризується літературними музеями М. Петренка (м. Слов'янськ),

М. Чернявського (с. Святогорівка Добропільського району), В. Сосюри (м. Сіверськ), М. Шаповала (с. Сріблянка Бахмутського району), С. Божка (м. Покровськ), С. Васильченка (сел. Щербинівка (Торецька міська рада), В. Гаршина (с. Переїзне Бахмутського району). Історія літературної Донеччини багата на славні імена. Творчо працюють різного роду літературні організації та об'єднання, вписуючи нові імена до Донецького літературного Олімпу.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Дослідження в контексті світових літературознавчих студій, на нашу думку, надзвичайно важливі для сучасної України, історія якої є виявом її самовизначення та самоусвідомлення, постійного тяжіння до естетичного перетворення довкілля і надання світові гармонійного, олюдненого характеру. Українська література поповнювалася і збагачувалася завдяки європейській літературі, незважаючи на постійну загрозу знищення етносу та його асиміляції. Особлива відкритість, здатність сприймати, застосовувати й українізувати розмаїті культурні впливи, навіть несумісні в інших етнокультурних системах, є однією із сильних сторін національної літературної системи в загальноцивілізаційному контексті. Регіональна література Тоскани та Донеччини виявила найкращі свої зразки. Вона не була другорядною на тлі національної літератури. Маючи свої культурні, ментальні та літературні особливості вона сприяла розвитку літератури своїх країн.

Реалізація проєкту дасть можливість створення нових контекстів, сприяння специфічному вираженню та обґрунтуванню плюралістичної соціальної парадигми, що стосується різних аспектів освіти та культури. Освіта та виховання, що сформувалися в демократичному європейському суспільстві та втілилися в діяльності Пізанського університету, формують систему цінностей, яка допомагає кожному індивіду сприймати різні життєві ситуації та адекватно реагувати на них, перебувати в об'єднуючому соціо-лінгвістичному просторі.

У перспективі наша стаття має актуалізувати потребу в дослідженні проблем національної ідентичності у дзеркалі літератури як умови й складової системи зв'язків у суспільстві, особливостей формування структур соціально-комунікаційної пам'яті, соціального інтелекту та соціальної свідомості. Це дає змогу зрозуміти механізми зміни характеру й способу життя сучасної людини, особливості проявів особистості в умовах активізації комунікативного простору й становлення нових комунікаційних структур суспільства. Новизна запропонованих підходів і вибір оптимальної методики дослідження має сприяти визначенню тенденцій розвитку комунікаційного потенціалу художньої літератури у глобалізованому суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бурдые, П. (2000). Поле литературы. *Новое литературное обозрение*. № 45. С. 22 – 87.
2. Буряк, В. Д. (2010). Комунікація і текстовий дискурс. *Держава та регіони*. Серія : Соціальні комунікації. № 3. С. 4 – 7.
3. Буряк, В. Д. (2001). Поетика інформаційно-художньої свідомості [Еволюція форм і методів вираження інформації (факту) в контексті інтелектуалізації творчої свідомості]. Д. : Видавництво Дніпропетровського університету. 392 с.
4. Буряк, В. (2000). Філософські та концептуальні основи інформаційно-художньої свідомості. Д.: Видавництво Дніпропетровського університету. 43 с.
5. Іванова, О. А. (2008). Літературний твір : між літературознавством і масовими комунікаціями. *Вісник Одеського національного університету*. Серія Філологія. Літературознавство. Одеса: Вид-во ОНУ імені І. І. Мечникова, Т. 13. Вип. 7. – С. 64 – 70.
6. Іванова, О. А. (2009). Сад літератури в журнальній оптиці сучасності : Медіакомунікації з, для і про літературу : Одеса : Астропринт, 368 с.
7. Пахльовська, О. (1990). Україно-італійські літературні зв'язки XV – XX ст. К.: Наукова думка, 218 с.
8. Тодоров, Ц. (2006). Поняття літератури та інші есе. К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 162 с.
9. Шейко, В. М. (2001). Культура. Цивілізація. Глобалізація: (кінець XIX – початок XXI ст.): монографія. в 2 т. Х. : Основа, Т. 1. 518 с.

TERMS OF IMPLEMENTATION OF THE PROJECT “LITERARY POTENTIAL OF TUSCANY AND DONECCHINA IN THE EUROPEAN COMMUNICATION SPACE” AT THE UNIVERSITY OF PISA

Olga Bilichenko

Doctor of Sciences in Social Communications, Professor, Head of the Department of Ukrainian Language and Literature,
Donbas State Pedagogical University
Slovyansk, Ukraine
ORCIDID 0000-0002-9292-9938
Olgabelichenko64@gmail.com

Giovanna Tomasucci

Professor of the Department of Philology, Literature and Linguistics
University of Pisa (UNIFI)
Pisa, Italy
ORCIDID 0000-0001-5296-028X

Abstract. The problem is that the need for a thorough study of the functioning of literature in modern society is determined by the fact that the communication space of the region consists of works of fiction that change the nature of world perception and limit the level of communication connections only to the immediate environment, taking the inhabitants of the regions outside the limits of global socio-cultural processes. Literature is one of the forms of social communication. We understand the communicative essence of the phenomenon “literature” as one of the special channels of information transmission, as well as a special form of its presentation in the system of communication links of the

region. The theoretical and methodological basis of the proposed research was the works of Ts. Todorov (2006), which formulated provisions that reproduce the regularities of the genesis and functioning of social phenomena, in particular, such a socio-communication phenomenon as fiction.

The subject of the study was the conditions of implementation of the international scientific project “Literary potential of Tuscany and Donetsk region in the European communication space”. The topic of the study was the conditions for the implementation of the project “Literary potential of Tuscany and Donetsk region in the European communication space” at the University of Pisa. The purpose of our research is an attempt to compare the specificity of the regional literary system of Tuscany as a region of Italy and Donbas as a region of Ukraine, as well as the communication aspects of their socio-cultural dependence. While in the position of visiting professor, Doctor of Sciences in Social Communications, Professor of the Department of Ukrainian Language and Literature of the Donbas State Pedagogical University of Ukraine, O.L. Bilichenko, under the leadership of Professor Giovanna Tomasucci, had the opportunity to get acquainted with the work of the sections: classical and Italian philology, Romance and comparative philology, linguistics and English language and others. Seminars, conferences, congresses, which the department promotes, supports and conducts, influences the activities of the University of Pisa, starting with classical and ending with modern topics. The implementation of the project will provide an opportunity to create new contexts, to promote the specific expression and justification of a pluralistic social paradigm that concerns various aspects of education and culture. Education, formed in democratic European society and embodied in the activities of the University of Pisa, form a system of values that helps each individual to perceive different life situations and respond adequately, to be in a unifying socio-linguistic space.

Key words: higher school; communication studies; Italian literature; Ukrainian literature.

REFERENCES

1. Burde, P. (2000). Pole literatury. *Novoe lyteraturnoe obozrenye*, 45, 22 – 87. [in Russian].
2. Buriak, V. D. (2010). Komunikatsiia i tekstovyi diskurs [Communication and text discourse.]. *Derzhava ta rehiony. Seriiia : Sotsialni komunikatsii*, 3. 4 – 7. [in Ukrainian].
3. Buriak, V. D. (2001). Poetyka informatsiino-khudozhnoi svidomosti [Evoliutsiia form i metodiv vyrazhennia informatsii (faktu) v konteksti intelektualizatsii tvorchoi svidomosti]. D. : Vydavnytstvo Dnipropetrovskoho universytetu. 392. [in Ukrainian].
4. Buriak, V. (2000). Filosofski ta kontseptualni osnovy informatsiino-khudozhnoi svidomosti [Philosophical and conceptual foundations of informational and artistic consciousness]. D.: Vydavnytstvo Dnipropetrovskoho universytetu. [in Ukrainian].
5. Ivanova, O. A. (2008). Literaturnyi tvir mizh literaturoznavstvom i masovymy komunikatsiiamy [Literary work: between literary studies and mass communications]. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia Filolohiia. Literaturoznavstvo*. Odesa: Vyd-vo ONU imeni I. I. Mechnykova, 13 (7), 64 – 70. [in Ukrainian].
6. Ivanova, O. A. (2009). Sad literatury v zhurnalnii optytsi suchasnosti: Mediakomunikatsii z, dlia i pro literaturu [Garden of literature in modern magazine optics: Media communications with, for and about literature]. Odesa : Astroprynt. [in Ukrainian].
7. Pakhlovska, O. (1990). Ukraino-italiiski literaturni zviazky XV – XX st. [Ukrainian-Italian literary ties of the 15th - 20th centuries]. K.: Naukova dumka. [in Ukrainian].
8. Todorov, Ts. (2006). Poniattia literatury ta inshi ese [The concept of literature and other essays]. K. : Vyd. dim “Kyievo-Mohylianska akademiia”. [in Ukrainian].
9. Sheiko, V. M. (2001). Kultura. Tsyvilizatsiia. Hlobalizatsiia: (kinets XIX – pochatok XXI st.) [Culture. Civilization. Globalization: (end of the 19th - beginning of the 21st century)]: monohrafiia. v 2 t. Kh. : Osnova, T. 1. [in Ukrainian].

Матеріали надійшли до редакції
15.11.2022 р.